

دکتر ابوالقاسم قلمسیاه

دکتر قلمسیاه در دوم

اسفند ۱۲۹۹ شمسی در یک خانوادگی

متدین یزدی در کرمان زاده شد. پدرش شغل آزاد داشت و

مادرش دختر امام جماعت یکی از روستاهای یزد بود. آموزش ابتدایی او در ۵ سالگی در مکتب آغاز شد و در آنجا قرآن و گلستان سعدی آموخت. در ۷ سالگی به دبستان رفت. در ۱۳ سالگی تصدیق ششم ابتدایی گرفت و در دوره اول دبیرستان از دبیران آگاه و کوشا بهره برد. در کلاس سوم دبیرستان بود که شادروان علی اصغر حکمت وزیر فرهنگ وقت برای بازدید به کرمان رفت و به همراه مرحوم سید محمد هاشمی که دبیر دبیرستان و صاحب امتیاز روزنامه بیداری کرمان بود. به کلاس آن‌ها وارد شد و از بچه‌ها پرسش‌هایی می‌کرد که ابوالقاسم در پاسخ گفتن پیشقدم بود و مورد توجه قرار گرفت در این هنگام آقای حکمت به مدیر مدرسه توصیه می‌کند که چنین دانش‌آموزانی را تشویق کنید که به دانشسرای مقدماتی بروند. اگر ما معلم خوب داشته باشیم مشکلات دیگر را به کمک آن‌ها حل و فصل خواهیم کرد لازم است بهترین دانش‌آموزان معلم شوند تا سطح علم و فرهنگ کشور بالا رود.

آقای ابوالقاسم قلمسیاه به دانشسرای مقدماتی کرمان رفت. در آنجا شاگرد اول شد. در سال ۱۳۱۸ برای ادامه‌ی تحصیل به تهران آمد و پس از گذراندن کلاس مخصوص علمی وارد دانشسرای عالی تهران شد و در آنجا شاگرد استادان فرهیخته‌ای چون دکتر محمود حسابی، دکتر کمال جناب، دکتر امانت‌اله روشن، دکتر علی اصغر خمسوی، دکتر علی اصغر آزاد، دکتر ضیاءالدین اسماعیل بیگی و دکتر محمدباقر محمودیان شد.

در آن زمان در دانشسرای عالی دانشجویان در دوره‌ی سه ساله درس‌های فیزیک و شیمی را می‌خواندند و بعد به تدریس هر دو درس می‌پرداختند. استادان شیمی آقایان دکتر شیخ، دکتر پرلین، دکتر توسلی، دکتر رادفر، دکتر تقوی بودند در آن زمان (۲۲-۱۳۱۹) آقای دکتر عیسی صدیق رئیس دانشسرا و دکتر عبدالله شیبانی معاون بودند.

آقای دکتر قلمسیاه در ۱۳۲۲ پس از اخذ مدرک لیسانس به یزد رفت و در دبیرستان ایرانشهر به تدریس پرداخت. در ۱۳۳۵ به تهران منتقل شد و در دبیرستان‌ها مشغول تدریس بود که به دعوت دکتر آزاد به دانشگاه تهران رفت و به فرانسه اعزام شد. در مدت سه سال دوره‌ی دکترای فیزیک را گذراند و در مرکز اتمی فرانسه دعوت به کار شد. او حقوق کافی و امکان پیشرفت علمی را پذیرفت و چون خود را مدیون مردم و کشورش می‌دانست به ایران بازگشت و همواره افتخار به خدمت در کشور را برای خود حفظ کرد.

دکتر ابوالقاسم قلمسیاه تا سال ۱۳۶۴ استاد فیزیک دانشکده‌ی علوم دانشگاه تهران بود و مدتی نیز مسئولیت دپارتمان فیزیک را برعهده داشت تا آن‌که بازنشسته اما پس از بازنشستگی دوباره در سازمان انرژی اتمی به‌عنوان مشاور آموزشی به کار مشغول شد و تا سن ۹۰ سالگی با دقت و نظمی بی‌مانند به کار تألیف ترجمه و ویرایش مشغول بود.

خدمات علمی آقای دکتر قلمسیاه در سه زمینه‌ی آموزش، پژوهش و تهیه و تدوین

تاریخ علم

اسفندیار معتمدی

دکتر قلمسیاه علاوه
بر کارهای پژوهشی
دانشگاهی هشت جلد
کتاب درسی دبیرستانی
تألیف کرده است و
تا سن نود سالگی با
دقت و نظمی بی‌مانند
به ترجمه و ویرایش
مشغول بوده است

لوحی که به مناسبت سالگرد تولد
نودسالگی به ایشان تقدیم شد.

جوانان ما باید همواره
در راه صحیح و
منطقی کوشش کنند و
هدفشان این باشد که
به مردم خدمت کنند
و باعث رشد و ترقی
جامعه شوند

کتاب‌های فیزیک بوده است. ایشان به معلمی عشق می‌ورزید و نوشته است:

«من از جمله افرادی هستم که ذاتاً به معلمی علاقه دارم. حتی در دوران دانش‌آموزی هم شاگرد داشتم. تعدادی از دانش‌آموزان بودند که به آن‌ها درس می‌دادم و کمکشان می‌کردم. حتی پیام من به جوانان این است که موفقیت در سایه‌ی سعی و تلاش و کوشش به دست می‌آید. جوانان ما باید ببینند چرا مردم ژاپن یا آلمان در جهان امروز که متکی به فناوری است، موفق‌اند؟ من خودم در ژاپن بودم. زندگی مردم آن‌جا سراسر تلاش و کوشش است. کارکنان ادارات ژاپن حتی بیش از ساعت‌های موظف خود کار می‌کنند و تقاضای اضافی دستمزد ندارند آن‌ها تا کارشان تمام نشود به منزل نمی‌روند. جوانان ما باید همواره در راه صحیح منطقی کوشش کنند و هدفشان این باشد که به مردم خدمت کنند و باعث رشد و ترقی جامعه شوند آن‌ها مطمئن باشند مردم به «افرادی که به آن‌ها خدمت می‌کنند رو می‌آورند و زحمات آن‌ها را ارج می‌نهند».

دکتر قلمسیاه معلمی دلسوز، انسانی وارسته و مردی با اخلاق کامل انسانی است. او دانشجوی مادام‌العمر است و در جهت یاد دادن مطالب علمی معلمان و دانشجویان را برمی‌انگیزاند. کمتر معلمی به پایه‌ی دلسوزی او دیده‌ام. او می‌خواهد معلمان کشور در حد تجزیه و تحلیل و قضاوت و داوری و توجیه و تفسیر مطالب علمی را فراگیرند و بتوانند مفاهیم را در عمل به کار برند و همواره مغز و دست و زبانشان هماهنگ کار کنند. ایشان همواره دانشجویان را به پژوهش‌های اثربخش تشویق کرده است مثلاً آن‌ها را برانگیخته که میزان مواد پرتوزا در هوا، در آب باران، در مواد غذایی، برگ گیاهان، برگ چای، غلات و آب معدنی را اندازه‌گیری کنند. موضوع رساله‌ی دکترای ایشان که در پاریس مورد توجه قرار گرفت و چاپ شد کروماتوگرافی گازهای موجود در هوا بود.

کار بسیار مهم دکتر قلمسیاه همکاری با آقای محمدعلی پیغامی (۱۳۰۹-۱۳۸۹) در وزارت آموزش و پرورش، تألیف ۸ جلد کتاب درسی فیزیک بود. این کتاب‌ها به مدتی بیش از ۲۰ سال در دبیرستان‌های کشور تدریس می‌شد و مورد استفاده‌ی دانش‌آموزان و معلمان قرار می‌گرفت. امتیاز این کتاب نسبت به کتاب‌های قبلی وجود پرسش در متن درس، کارهای پژوهشی در آخر هر فصل، انواع پرسش‌ها و مسائل عملی مربوط به فناوری‌های موجود بود.

نکته‌ی جالب آن است که دکتر قلمسیاه فقط مؤلف کتاب‌های فیزیک نبود. ایشان با همه‌ی وجود در کلاس‌های معلمان فیزیک هم حاضر می‌شد و حتی برای آن‌که معلمان با مفاهیم درس و روش‌های جدید تدریس آشنا شوند به شهرهای دور و نزدیک کشور سفر می‌کرد و در مجلس معلمان حضور می‌یافت.

با نهایت تأسّف و تأثر استاد دکتر ابوالقاسم قلمسیاه روز ۹ آذرماه سال ۸۹ بر اثر بیماری قلبی به درود حیات گفتمند.
ضمن عرض تسلیت به حضور بازماندگان آن مرحوم و جامعه‌ی فیزیک ایران، و درخواست علو درجات برای آن استاد فرهیخته و شریف، امیدواریم خداوند روح پاک استاد بزرگوارمان را با اولیا و دانشمندان محشور گرداند.